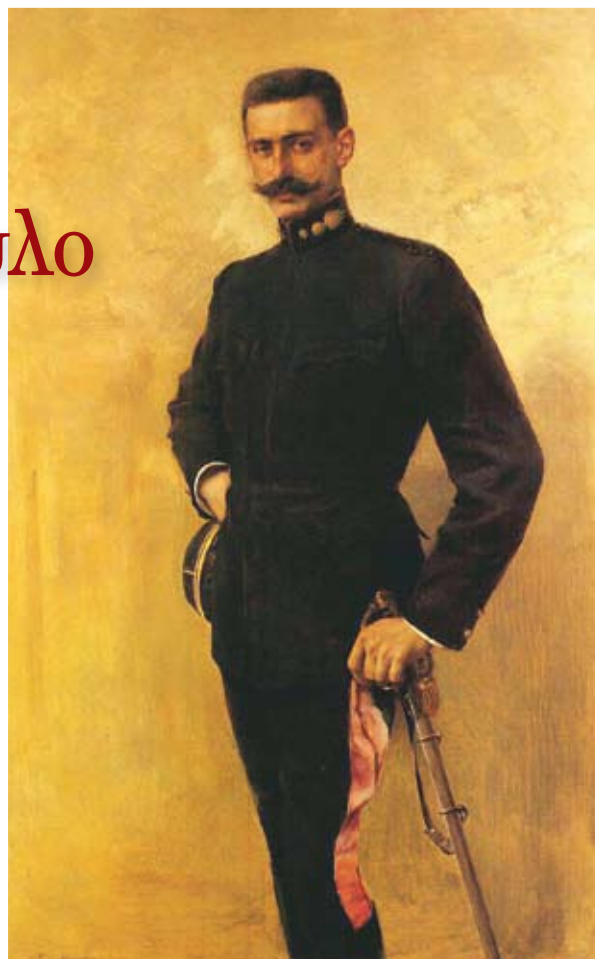

Επιστολή προς Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλο για το ανθολόγιο Παύλου Μελά

Αγαπητέ κ. Τριανταφυλλόπουλε,

Τυχαία, είδα σε ένα βιβλιοπωλείο το ανθολόγιό σας για τον Παύλο Μελά. Αγνοούσα την ύπαρξη του βιβλίου αυτού μέχρι εκείνη τη στιγμή. Το πήρα και ξεκίνησα την ανάγνωση αμέσως. Χάρηκα αυτή τη δουλειά σας, το διάβασα με προσοχή, αποτελεί οφειλόμενο φιλολογικό φόρο τιμής προς τον ήρωα, που άφησε γυναίκα και παιδιά, καριέρα και ευημερία, για να θυσιαστεί στη μακεδονική γη. Εποχές με ξεκάθαρες πράξεις και ξεκάθαρα προτάγματα, όταν η σύγχυση, η θολούρα και η εικονική πραγματικότητα δεν είχαν επιβάλει την κυριαρχία τους, όταν ήταν διακριτά τα αίματα από τις μπογιές.

Επί πλέον η συγκίνησή μου ήταν μεγάλη και γιατί το όνομα του πατέρα μου [= Παύλος] του δόθηκε ως φόρος τιμής στον Παύλο Μελά. Όπως μου διηγήθηκαν αρκετές φορές οι συγγενείς, και ειδικά η θεία μου Άννα Σολωμού, ο νουνός του ήταν ο Χατζηγιώρκης Χατζηθούπος από τον Γερόλακκο. Τα πρώτα ονόματα στα παιδιά μιας οικογένειας ήταν εύκολα, τους έδιναν το όνομα των παππούδων και γιαγιάδων. Μετά η φαντασία κάλπαζε, εκκινούσαν οι βολιδосκοπήσεις και ανιχνεύσεις, τι όνομα θα επιλέξουν. Ο πατέρας μου, που γεννήθηκε το 1913, ήταν το έκτο παιδί της οικογένειας, οι οφειλόμενες τιμές προς τους παππούδες είχαν, λοιπόν, αποδοθεί και συζητούσαν το όνομά του. Ο Χατζηθούπος ήλθε στον παππού μου για να μιλήσουν για τα βαφτίσια του βρέφους. Σου βρήκα ωραίο όνομα, του είπε, Παύλος, για τον Παύλο Μελά, για να τι-

μήσουμε τον ήρωα. Και για να ενισχύσει το αίτημά του συμπλήρωσε ότι το όνομα Παύλος παραπέμπει και στον Κουντουριώτη, που τότε άρχισε να γίνεται και αυτός γνωστός στην Κύπρο λόγω της συμβολής του στον Βαλκανικό Πόλεμο.

Ο παππούς μου το αποδέχτηκε αμέσως και έτσι ο πατέρας μου πήρε το όνομα Παύλος. Όμως στην κοινότητα της Κοκκινοτριμιθιάς οι συγχωριανοί του συμπλήρωναν, πάντοτε σχεδόν, με το Μελάς, όταν τον φώναζαν. Ακόμη ηχούν στ' αυτιά μου οι προσφωνήσεις και τα καλωσορίσματά τους: Καλώς τον Παύλο τον Μελά, ή, Παύλο Μελά, έλα εδώ, ή, Τι κάνεις Παύλο Μελά.

Καμιά σχέση δεν είχε ο πατέρας μου με την ηρωική εικόνα του Παύλου Μελά. Ήταν ένας ήλιος άνθρωπος, με λίγα παραπάνω κιλά που επαύξαναν την εικόνα του καλοκάγαθου ανθρώπου, ήρεμος πάντα, που κοιτούσε τη δουλειά του και την οικογένειά του. Όμως το Παύλος Μελάς τον συνόδευε σ' όλη του τη ζωή.

Τυχαία, βρεθήκαμε με τον γιο μου Άρη, που σπουδάζει στη Θεσσαλονίκη, μπροστά στο άγαλ-

μα του Παύλου Μελά. Συζητήσαμε, κοιτώντας το άγαλμα με συγκίνηση ότι το [όνομα του πατέρα μου/ παππού του και τώρα] επώνυμό μας: Παύλου, προέρχεται από τον ήρωα αυτό, πώς εξακτινώνονταν η αγωνιστική μυθολογία στον ελληνικό κόσμο παλαιότερα -ο Παύλος Μελάς θυσιάζεται στη Μακεδονία το 1904, η φήμη και η δόξα του απλώνεται και ύστερα από εννέα χρόνια δίδεται το όνομά του σε ένα βρέφος στην Τριμιθιά, ένα χωριό στην αλύτρωτη Κύπρο του 1913.

Όμως νά το και πάλι το αίσθημα να τονίσει κάποιος την ελληνικότητα της Κύπρου από τόσες άλλες πλευρές, με αφορμή, τώρα, το όνομα Χατζηθούπος. Οι μοντέρνοι το βρίσκουν παρωχημένο που παραπέμπει σε συντηρητικά και άλλα κακέμφατα σημειώματα, όμως η εμμονή και η διακήρυξη της ελληνικότητας της Κύπρου αποτελεί το πιο ριζοσπαστικό και πιο μοντέρνο αίτημα της εποχής μας, γιατί αυτή είναι η αλήθεια του τόπου μας, απεικονίζει μια πραγματικότητα που αμφισβητείται, που κινδυνεύει. Ο ζωντανός και υπεύθυνος διανοούμενος, που το έχει αντιληφθεί, αυτό έχει καθήκον. Οι άλλοι είτε δεν το έχουν αντιληφθεί, άρα μπαίνει θέμα βλακειάς, ή το έχουν αντιληφθεί και φοβούνται να το πουν για να μην κακοχαρακτηριστούν, άρα μπαίνει θέμα καιροσκοπισμού και δειλίας –“σαράφικα συνάγματα/ των μερμηγκιών την ολιγόψυχη σοδειά και φρονιμάδα.”

Ο Χατζηθούπος, λοιπόν, ο νονός του μακαρίτη του πατέρα μου, από το θουπί (και ο θούπος), το αρχαίο ελληνικό θωπέιον, γκιώνης, είδος γλαύκας, μεταφορικά ασκημομούρης. Και η παροιμία: “Μην σου γελάσει το θουπίν και το χελιδονάκι” -δεν έφτασε ακόμη το καλοκαίρι. Όλα τα ονόματα της πτηνοπανίδας στην Κύπρο κρατούν από τα αρχαιοελληνικά. Εκτός από τόσα άλλα που χρησιμοποι-

ούνται ευρέως και είναι κοινά σε όσους μιλούν την πανελλήνια δημοτική (γύπας, γεράκι, αετός, χελιδόνι, νυχτερίδα), η Κύπρος επιμένει και για τόσα άλλα αρχαιοελληνικά: θουπίν, φάσσα, ακανθελούδι (η ακανθουλίς, στην πανελλήνια κοινή: καρδερίνα), στρούθος, όρνιθα κ.λπ.

Το σπίτι στο χωριό Στάτιστα, σημερινό Μελάς, όπου έπεσε βαριά λαβωμένος ο Παύλος Μελάς

Την αλήθεια του τόπου μου λέω και ας μην πάρω ποτέ την προσωνομία του μοντέρνου. Γιατί, επιτέλους, το επαναλαμβάνω και τώρα, ας μάθουμε να ξεχωρίζουμε “το αίμα από τις μπογιές...”.

Με την αγάπη μου πάντα
Σάββας Παύλου

Ο Κωστής Παλαμάς για το θάνατο του Παύλου Μελά:
“Σε κλαίει ο λαός. Πάντα χλωρό να σειέται το χορτάρι
Στον τόπο, που σε πλάγιασε το βόλι, ω παλληκάρι.
Πανάλαφρος ο ύπνος σου του Απρίλη τα πουλιά
Σαν του σπιτιού σου να τ’ ακούς λογάκια και φιλιά,
Και να σου φτάνουν του χειμώνα οι καταρράχτες,
Σαν τουφεκιού αστραπόβροντα και σαν πολέμου κράχτες
Πλατειά του ονείρου μας η γη και απόμακρη. Και γέρνεις
Εκεί και σβεις γοργά.
Ιερή στιγμή. Σαν πιο πλατειά τη δείχνεις, και τη
φέρνεις Σαν πιο κοντά.